

Beleidsuitwerking invasieve exoten HHSK

13-2-2020

Colofon

Versie: 13-02-2020

Goedgekeurd door D&H: 25-03-2020

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Probleemdefinitie	4
2.1. Wat is een invasieve exoot?.....	4
2.2. Wat is het probleem voor de waterschappen?	4
2.3. Wie moet dit probleem oplossen?	4
3. Bestrijdingsstrategieën.....	5
4. Wat is de huidige aanpak van HHSK?.....	6
5. Beleidsuitgangspunten	7
5.1. Selectiecriteria voor invasieve exoten	7
5.2. Aanpak invasieve exoten zonder wettelijke taak.....	7
5.3. Beheersdoelen en strategieën	8
5.4. Acceptabele bestrijding- en beheersmethoden	9
5.5. HHSK werkt samen.....	10
5.6. Vergroten bewustwording risico's invasieve soorten en preventie	11
5.7. Kosten	11
6. Aanpak invasieve rivierkreeften.....	12
7. Implementatie en evaluatie	13
Bijlage 1. Stroomschema invasieve exoten	0

1. Inleiding

Het aantal soorten planten en dieren dat van oorsprong niet in Nederland voorkomt neemt nog steeds toe. Ook in en langs het water. De meeste soorten leveren geen enkel probleem op. Een aantal soorten is schadelijk met een negatief effect op de primaire taken van het waterschap.

Sinds de Europese verordening invasieve exoten (2015) van kracht is zijn de waterschappen wettelijk gezien alleen nog verantwoordelijk voor het bestrijden van muskus- en beverratten. Rijk en provincie hebben een taak in het bestrijden van de EU-soorten. Voor alle andere schadelijke exoten is de partij aan zet die last heeft van de soort. Zo is de provincie aan zet als natuurdoelen in gevaar komen, het waterschap als het gaat om risico's voor waterveiligheid- of kwaliteitsdoelen. Risico's voor biodiversiteitsverlies is een verantwoordelijkheid voor meerdere terrein- en waterbeheerders.

Het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) wil schadelijke water- en landplanten en invasieve dieren zoals kreeften aanpakken. De vraag is welke keuze HHSK maakt voor de aanpak van soorten waar het niet verantwoordelijk voor is, maar wel hinder van ondervindt. Welke aanpak kiest HHSK voor soorten als de Japanse duizendknoop en watercrassula, waar wettelijk geen regels voor zijn. Welke rol kiest HHSK in het samen met andere beheerders aanpakken van invasieve soorten? En welke rol kiest HHSK ten opzicht van het Rijk en de provincie?

Met het opstellen van de beleidsuitwerking invasieve exoten legt HHSK vast welke bestrijdings- en beheersdoelen voor welke relevante soorten we nastreven. We beschrijven hoe we samen willen werken met andere beheerders. Hoe we omgaan met exoten op terreinen van particulieren. Wie de kosten voor bestrijding en beheersen betaalt.

Afbakening

Deze beleidsuitwerking beperkt zich tot de aanpak van de belangrijkste schadelijke exoten in ons beheergebied. Het gaat alleen om de soorten die voorkomen in- en langs het water en op keringen. De beleidsuitwerking gaat niet over muskusratten- en beverrattenbeheer daarvoor is apart beleid ontwikkeld (zie beleidsvisie 2020-2024, Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland).

Leeswijzer

Deze beleidsuitwerking start met de problematiek van invasieve exoten. Daarna volgen kort de landelijke en regionale ontwikkelingen op het gebied van de aanpak van invasieve exoten en de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Hoofdstuk drie biedt de verschillende bestrijdingsstrategieën. Vervolgens licht hoofdstuk vier de huidige exotenaanpak van HHSK toe. Tot slot biedt hoofdstuk vijf de gewenste aanpak en de beleidsuitgangspunten.

In de bijlage is een stroomschema voor de aanpak van invasieve soorten opgenomen.

2. Probleemdefinitie

2.1. Wat is een invasieve exoot?

Exoten zijn soorten die van nature niet in een gebied voorkomen maar daar door menselijk handelen zijn gekomen. We noemen een soort 'exoot' als deze soort na 1492 ons land binnen is gekomen. Soorten die Nederland op eigen kracht bereiken, bijvoorbeeld door klimaatverandering, vallen buiten deze definitie

Niet elke exoot is een probleem. Slechts een deel van de exoten die ons land binnenkomen past in ons klimaat en kan zich vestigen. Een klein deel van de gevestigde exoten ontwikkelt zich explosief en vormt een plaag. We noemen dit invasieve exoten.

2.2. Wat is het probleem voor de waterschappen?

Een deel van de invasieve exoten is een potentieel risico voor waterveiligheid, waterkwaliteit en biodiversiteit. We kennen de negatieve effecten van het graafgedrag van de muskusratten en de woekerende grote waternavel. De wortels van de Japanse duizendknoop kunnen keringen en kunstwerken aantasten. Ook de Amerikaanse rivierkreeften leiden in ons gebied tot problemen met onder andere de waterkwaliteit en schade aan oevers en land. Waterschappen hebben om deze reden belang bij het bestrijden van deze invasieve exoten.

Voor veel soorten zijn er geen bestrijdingsmethodes om ze definitief te verwijderen. De soorten zijn hier al op te veel plaatsen aanwezig. Daar komt bij dat het om soorten gaat die het onder veel omstandigheden heel goed doen. Ze doorstaan hitte, kou, zout en droogte beter dan inheemse soorten. Een ander kenmerk is dat ze een goede verspreidingsstrategie hebben. We kunnen het dan ook beter hebben over beheersen van het probleem dan over uitroeien.

2.3. Wie moet dit probleem oplossen?

Sinds januari 2015 is in de EU de verordening invasieve exoten van kracht (1143/2014; Europese Commissie 2014). Invasieve exoten die volgens de EU een bedreiging vormen zijn te vinden op de EU-Unielijst (Europese Commissie 2016). Doel van deze verordening is tegengaan van verdere verspreiding van soorten die in Europa voor grote problemen zorgen. Handel en transport van deze soorten is verboden en bestrijden of beheersen verplicht. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij het Rijk. Het Rijk heeft de verantwoordelijkheid voor een deel van de invasieve exoten overgedragen aan de provincies.

De wettelijke verantwoordelijkheden:

- Waterschappen zijn vanuit de Waterwet verantwoordelijk voor de bestrijding van muskusratten en beverratten.
- Het ministerie van LNV is verantwoordelijk voor vijf invasieve rivierkreeften en de Chinese wolhandkrab.
- De provincie is verantwoordelijk voor de andere EU-lijst exoten (per 1-1-2018).

Verantwoordelijkheden voor de aanpak van invasieve exoten die niet op de EU-lijst staan zijn niet wettelijk vastgelegd. In principe is de partij aan zet die hinder ondervindt van de soort. Zo is de provincie aan zet als natuurdoelen in gevaar komen, het waterschap als het gaat om risico's voor waterveiligheid- of kwaliteitsdoelen. Risico's voor biodiversiteitsverlies is een verantwoordelijkheid voor meerdere terrein- en waterbeheerders.

3. Bestrijdingsstrategieën

Landelijk zijn een aantal strategieën opgesteld die gebruikt kunnen worden bij de bestrijding van invasieve exoten. Deze strategieën worden ook toegepast en beschreven in beleid van andere waterschappen zoals Rijnland, Rivierland en HDSR. Hierna worden de strategieën voor de aanpak van invasieve exoten toegelicht.

Preventie

Door voorlichting en/of beheer- en inrichtingsmaatregelen willen we voorkomen dat invasieve soorten zich vestigen, gaan woekeren of verspreiden. Als mensen tuin- of vijverplanten of dieren kwijt willen, laten ze deze vaak vrij in de natuur. Dat is goed bedoeld maar niet gewenst. Beheer- en inrichtingsmaatregelen gaan over het weerbaar maken van het systeem. Veel exoten profiteren van verstoorde situaties: omgewoelde grond, een slechte grasmat, kale oevers. Met beheer en inrichting kun je die verstoorde situaties voorkomen. Preventie is effectiever en goedkoper dan bestrijden.

Elimineren

Elimineren heeft als doel de soort uit te roeien. Werkelijk bestrijden tot nul lukt alleen als een soort zich nog maar kort geleden en plaatselijk gevestigd heeft. Snelle bestrijding is essentieel. Wacht je te lang dan lukt bestrijden niet meer.

Eliminatie van soorten die op de EU lijst staan is een taak van Rijk en de provincie. Het waterschap kan besluiten invasieve exoten die niet op de EU lijst staan te elimineren indien deze een probleem vormen voor onze taken.

Controleren of beheersen

Heeft een soort zich op meerdere locaties blijvend gevestigd dan lukt uitroeien niet meer. Het doel is dan negatieve effecten zo goed mogelijk te voorkomen. Dit kan door de soort zo te beheren dat problemen tot een minimum worden beperkt. Regulier beheer met nazorg is dan nodig.

Accepteren

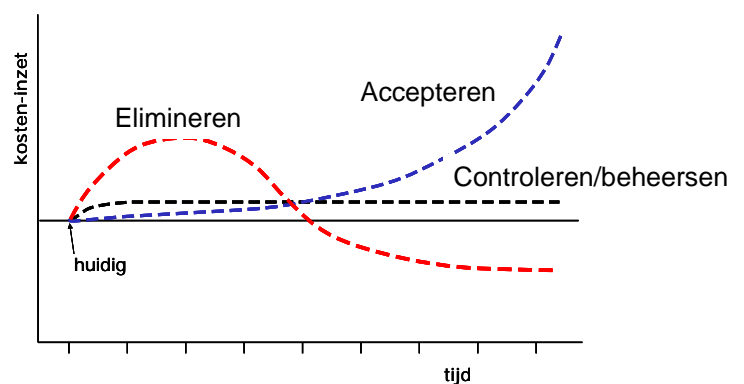
Soms lukt het niet de problemen als gevolg van een invasieve exoot onder controle te krijgen. Dat is het geval als er geen goede bestrijdingsmethode is of als de soort een buitengewoon effectieve overlevings- of voortplantingsstrategie heeft. In dat geval zit er niets anders op dan te leren leven met de soort tot een effectieve beheersmethode is gevonden. De strategie is in dat geval het uitvoeren van onderzoek.

Bij accepteren kan er ook een situatie ontstaan, waarbij natuurlijke vijanden de soort tot een acceptabel niveau kunnen indammen. Dan ontstaat een nieuw evenwicht.

Voor elk van deze strategieën geldt dat samenwerken met andere beheerders noodzakelijk is voor een effectieve aanpak van exoten. Of het nu gaat om het signaleren, voorlichten, elimineren, controleren of onderzoeken.

De kosten van de strategieën

Figuur 1 laat zien hoe de kosten zich in de tijd zullen ontwikkelen voor de drie strategieën. Het is te verwachten dat bij accepteren, dus niets doen, op termijn de problemen zullen toenemen en dat de (herstel)kosten zullen oplopen. Bij controleren/beheersen nemen de kosten toe met de toename van het aantal (nieuwe) invasieve exoten.

Figuur 1. Relatie tussen kosten en tijd bij drie bestrijdingsstrategieën: accepteren (huidig beheer), controleren (beheersen) en actief elimineren (actief-proactief). Bron (WSRL)

Bij een (pro)actieve inzet (actief elimineren/beheren) kiezen we er voor om op korte termijn extra inspanning te leveren, die op langere termijn oude en nieuwe problemen helpt voorkomen.

Het bestrijden van exoten is een activiteit die bij aanvang soms een flinke investering vraagt. In de jaren daarna is een intensief en goed georganiseerd nazorg traject nodig om de beheerkosten laag te houden. Een effectieve beheerstrategie verlaagt risico's en bespaart kosten.

4. Wat is de huidige aanpak van HHSK?

Op dit moment verwijdert HHSK de invasieve exoten die een risico vormen voor het realiseren van onze veiligheids- en kwaliteitsdoelen. Dit zijn soorten als grote waternavel en Japanse duizendknoop. Per locatie, soort, periode en omvang kiest HHSK een passende bestrijdingsmethode.

Invasieve waterplanten

HHSK verwijdert de invasieve waterplanten die zijn opgenomen in het stroomschema invasieve exoten in bijlage 1. HHSK verwijdert de invasieve waterplanten in alle hoofd- en overige watergangen binnen ons beheergebied. HHSK heeft een systeem waarbij regelmatig risicolocaties en eerdere vindplaatsen worden nagelopen. Aangetroffen invasieve waterplanten worden direct door eigen medewerkers verwijderd. In een enkel geval is hulp van een aannemer nodig. Deze methode is zeer effectief omdat we snel in actie komen en alle potentieel nieuwe bronnen in het watersysteem verwijderen. Jaarlijks verwijderen we gemiddeld minder dan een kubieke meter waterplanten.

De kosten voor nalopen en verwijderen ligt gemiddeld op € 10.000,- / jaar.

Invasieve landplanten

HHSK verwijdert Japanse duizendknoop (en Boheemse en Sachalinse), reuzenberenklauw en reuzenbalsemien op en nabij keringen en kunstwerken. Bestrijden van deze planten is nodig als de stabiliteit van de kering in gevaar komt. Nabij kunstwerken kunnen de wortels van de Japanse duizendknoop tot schade aan het kunstwerk leiden. Ook in dat geval bestrijden we de plant.

Verwijderen en nalopen Japanse duizendknoop kost gemiddeld €10,- per m². De kosten per jaar liggen gemiddeld op € 10.000,-.

Invasieve dieren

HHSK verwijdert buiten de muskusratten en beverratten geen invasieve exotische dieren uit het water of van de keringen.

Figuur 2. Sloot vol grote waternavel

Figuur 3. Japanse duizendknoop op de Rottekade

Figuur 4. Rode Amerikaanse rivierkreeft in Capelle aan den IJssel

5. Beleidsuitgangspunten

In de nota watersystemen paragraaf 3.2.2. is gesteld dat problemen en nadelige effecten op de waterkwaliteit als gevolg van de verspreiding van schadelijke exoten niet afgewenteld mogen worden naar de toekomst of naar andere plaatsen.

Voor het opstellen van de strategie en concrete beleidsuitgangspunten is gebruik gemaakt van de onderstaande vragen:

1. Welke invasieve exoten wil HHSK bestrijden met oog op onze primaire taak?
2. Hoe wil HHSK omgaan met de invasieve exoten waarvoor HHSK (nog) geen taak heeft, maar waarvan wij wel hinder ondervinden?
3. Welke beheersdoelen zijn realistisch en welke strategie is passend?
4. Welke bestrijdingsmethoden zijn acceptabel?
5. Welke rol kiest HHSK in de samenwerking met andere beheerders en particulieren?
6. Hoe vergroten we risicobewustwording van invasieve soorten en preventie
7. Wie betaalt de kosten voor bestrijding en beheer?

5.1. Selectiecriteria voor invasieve exoten

Voor invasieve exoten moet HHSK bepalen welke soorten we aanpakken. De keuze om een soort aan te pakken hangt samen met de aard en de omvang van het probleem dat de soort kan veroorzaken. Bestrijden of beheersen moet vervolgens technisch en financieel mogelijk zijn. Wegen de baten van bestrijden op tegen de kosten?

Selectiecriteria voor de aanpak van exoten :

- Het gaat om invasieve exoten die op of in een waterstaatwerk groeien of graven;
- Daarbij geldt dat deze soort een reële bedreiging vormt voor onze primaire taken waterveiligheid en/of waterkwaliteit en/of biodiversiteit:
 - o De soort heeft een negatief effect op de stabiliteit van de kering, kade, kunstwerk en/of de oever;
 - o Of de soort leidt tot achteruitgang van de (ecologische) waterkwaliteit;
 - o Of de soort heeft een (indirect) negatieve invloed op het behouden of bereiken van KRW-doelen;
 - o Of de soort concurreert inheemse soorten weg met een direct effect op de weerbaarheid van het systeem of de ecologische waterkwaliteit.

5.2. Aanpak invasieve exoten zonder wettelijke taak.

Een belangrijke vraag is: wat doet HHSK met invasieve exoten waarvoor wij geen formele taak hebben, maar waar wij wel hinder ondervinden? Invasieve exoten komen op meerdere terreinen van beheerders voor. Als een soort voldoet aan (een van) de selectiecriteria (5.1) is HHSK van mening dat we, vanuit onze publieke taak, medeverantwoordelijk zijn voor het beheersen van het probleem. We geven twee voorbeelden:

1. Rivierkreeften zorgen in grote delen van ons gebied voor problemen met de waterkwaliteit. LNV is verantwoordelijk voor beheersen van de rivierkreeften. Als beheersmaatregel heeft LNV de exotische rivierkreeften opgenomen in de visserijwet. We weten dat beroepsvissers dit probleem niet alleen op kunnen lossen.. Een effectieve beheersmethode ontbreekt. HHSK neemt om die reden deel aan landelijk onderzoek hiernaar. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden voor een pilot: *kunnen we rivierkreeften wegvangen in delen van de Krimpenerwaard en wat zijn de maatschappelijke kosten en baten?*

2. De provincie is verantwoordelijk voor de aanpak van invasieve waterplanten en watergebonden dieren. De provincie Zuid-Holland heeft voor 2021 nog geen exotenbeleid. In lijn met het beleid van de provincies Utrecht en Gelderland verwacht HHSK dat de taak voor waterplanten verlegd zal worden naar de waterschappen. De huidige aanpak invasieve waterplanten van HHSK is zeer effectief. Tot de lijn van de provincie duidelijk is behoudt HHSK de huidige werkwijze om de huidige toestand vast te houden.

Voor invasieve exoten die niet aan de selectiecriteria (5.1) voldoen meldt HHSK de soort aan de verantwoordelijke instanties.

Derden kunnen het waterschap niet aansprakelijk stellen voor overlast door invasieve exoten waarvoor HHSK geen formele taak heeft.

5.3. Beheersdoelen en strategieën

Tot welk niveau moeten we invasieve exoten terugdringen om overlast te voorkomen? En welke strategie kiest HHSK bij welke soort? De afwegingen voor een passende strategie zijn beschreven in hoofdstuk 3. In bijlage 1 is een stroomschema opgenomen voor invasieve exoten die op het moment van het opstellen van de beleidsuitwerking relevant zijn voor HHSK (voldoen aan selectiecriteria). In het schema is per soort de strategie en de actie door HHSK opgenomen.

Invasieve waterplanten

Beheersdoelen zijn het voorkomen van problemen met water aan- of afvoer, achteruitgang van de (ecologische) waterkwaliteit en/of achteruitgang van inheemse soorten.

- Voor de meeste waterplanten is de strategie beheersing. Uitroeien kan niet meer, maar bijna volledig verwijderen wel. We noemen dit beheren tot eliminatie. Snelle bestrijding in alle wateren is essentieel voor succes.
- Verschillende invasieve kroossoorten, smalle waterpest en grote kroosvaren zijn op grote schaal en in grote hoeveelheden aanwezig en niet te bestrijden tot eliminatie. HHSK voorkomt problemen als gevolg van deze soorten door regulier beheer via het kroosprotocol en maaibeheer (ecokleurenkoers)

Invasieve landplanten op waterstaatswerken

Het beheersdoel is schade aan het waterstaatwerk voorkomen. De strategie is lokale beheersing.

- Japanse duizendknoop bestrijden we op locaties waar de plant schade aan kan richten. Op andere locaties voorkomen we alleen de verdere verspreiding van de plant.
- Reuzenbalsemien bestrijden we op alle locaties. Deze soort is eenvoudig en goedkoop te verwijderen. Een aantal jaren klepelen voor de bloei kan voldoende zijn.

Invasieve dieren in water

Voor rivierkreeften is nog geen realistisch doel te stellen omdat effectieve bestrijdingsmethodes ontbreken. De strategie is onderzoek. HHSK wil kennisontwikkelingen over het voorkomen in- en effecten op ons watersysteem van de exotische rivierkreeften en onderzoekt wat we als HHSK kunnen doen.

Voor andere invasieve exotische dieren op de EU-lijst is het rijk of de provincie verantwoordelijk. HHSK meldt deze soorten bij de verantwoordelijke instantie.

Beleidsuitgangspunten:

- *HHSK elimineert of beheert alleen invasieve exoten die op of in een waterstaatwerk groeien of graven;*

- *HHSK elimineert of beheert invasieve exoten alleen indien de soort een bedreiging vormt voor waterveiligheid en/of (ecologische) waterkwaliteit en/of inheemse soorten;*
- *HHSK verwijdert invasieve waterplanten conform de huidige aanpak tot het beleid van de provincie vastligt;*
- *HHSK onderzoekt, of neemt deel aan onderzoek, met als doel een efficiënte aanpak van invasieve rivierkreeften te ontwikkelen;*
- *HHSK meldt alle andere invasieve exoten aan de voor de soort verantwoordelijke instanties.*

5.4. Acceptabele bestrijding- en beheersmethoden

Bij de keuze voor het bestrijden van invasieve exoten hoort de keuze voor de best passende bestrijdingsmethode. Je kunt een soort fysiek verwijderen of kiezen voor behandelen. Daarbij komt de keuze voor een methode die zich alleen richt op de exoot (specifiek) of op alle soorten op een plek (generiek). Denk aan afgraven of chemische bestrijding waarbij je niet alleen exoten, maar ook inheemse soorten verwijdert. Welk middel past bij het doel en welke negatieve bijeffecten zijn acceptabel?

Helaas is er geen universele aanpak per soort. De meeste effectieve methode verschilt per situatie: de locatie, de omvang, het risico, de periode. Voor Japanse duizendknoop is bijvoorbeeld een uitgebreide beslisboom gemaakt door stichting Probos. Alle vormen van bestrijding komen daarin voor: afgraven, afdekken, heet water, elektriciteit, begrazen, bestrijdingsmiddelen maar ook niets doen. Het volgen van de beslisboom leidt tot de meest doelmatige en kosteneffectieve methode passend bij de locatie en probleem.

Belangrijk is ook te leren van de ervaringen van andere beheerders. Regelmatig verschijnen nieuwe resultaten van bestrijdingsmethodes en onderzoeken. We kiezen voor flexibiliteit door te werken met actieplannen waarin we per soort passende bestrijdingsmogelijkheden vastleggen.

HHSK gebruikt de volgende generieke uitgangspunten voor bestrijding- en beheersmethoden:

Beleidsuitgangspunten:

- *HHSK bepaalt per soort, locatie, omvang en risico de meest doelmatige en kosteneffectieve bestrijdingsmethode;*
- *HHSK kiest voor de meest milieu- en diervriendelijke methode;*
- *Specifieke methodes gericht op de soort gaan voor generieke methodes;*
- *HHSK gebruikt de meest actuele kennis en inzichten om de beste methode te bepalen;*
- *HHSK sluit op voorhand geen enkele bestrijdingsmogelijkheid uit;*
- *HHSK legt in actieplannen per soort de route naar de meest optimale bestrijdingsmogelijkheden vast.*

In 2012 onderzocht HHSK de mogelijkheid grote kroosvaren biologisch te bestrijden met het kroosvarensnuitkevertje. Uit de proef bleek dat de methode een serieus, praktisch uitvoerbaar en goedkoop alternatief kan zijn voor mechanische bestrijding. De methode vraagt wel geduld. Pas na 6 tot 8 weken waren alle locaties schoon. Verder moet de kweek van kevers professioneel opgepakt worden. Zowel vanuit een kweker van biologische bestrijders als Universiteiten is interesse in vervolgonderzoek.

In 2019 bleek dat in meerdere velden grote kroosvaren spontaan kevers zaten. Bij goed ontwikkelde oevers is blijkbaar voldoende schuilplaats voor de kevers om tevoorschijn te komen als kroosvaren opdoemt. We volgen de ontwikkelingen.

5.5. HHSK werkt samen

Het waterschap staat niet alleen in de bestrijding van invasieve soorten. De soorten laten zich meestal niet tegenhouden door eigendom- en beheergrenzen. Bestrijden heeft soms alleen zin als verschillende beheerders binnen een gebied samenwerken. Als de een bestrijdt en de ander niet, blijft de soort zich verspreiden.

Voor invasieve soorten die nog niet in bepaalde delen van ons beheergebied aanwezig zijn, is het wellicht mogelijk te zorgen dat zij zich hier niet ook vestigen. HHSK wil hierin samenwerken met o.a. de provincies, NVWA en LNV. Voor deze actie kan aangesloten worden bij de aanpak die geldt voor de 'natuurambitie voor Nederland'. Hierin staat omschreven hoe voorkomen kan worden dat inheemse soorten en ecosystemen bedreigd worden.

HHSK wil ook werken volgens het "goede buur" principe. Dat wil zeggen dat het bestrijden van exoten een taak van overheden en terreinbeheerders blijft en niet van de particulier. Daarbij werken overheden samen. De particulier kan wel een belangrijke bijdrage leveren door bijvoorbeeld geen exoten "vrij te laten", Japanse duizendknoop niet te maaien of door de vondst van exoten door te geven.

Exoten bestrijden is werk voor overheden en terreinbeheerders:

- De bestrijding van de meeste invasieve soorten vraagt vaak een zorgvuldige, snelle en soms kostbare aanpak. Verkeerd, niet of niet op tijd handelen kan het probleem vergroten. Dit overstijgt de individuele verantwoordelijkheid van een particulier.
- De financiële en maatschappelijke consequenties van invasieve exoten zijn groot en vragen veel kennis en ervaring. Beheerders van het watersysteem, terrein en openbare ruimte hebben (toegang tot) de meest actuele kennis;
- In veel gevallen is een grootschalige, snelle en gecoördineerde aanpak meer doelmatig en kostenefficiënt dan een individuele aanpak;

HHSK zoekt actief samenwerking om soorten te bestrijden die zich gemakkelijk verspreiden via andere terreinen. Japanse duizendknoop is een goed voorbeeld van een soort waarbij samenwerken meer resultaat oplevert. De belangrijkste verspreidingsroute is maaibeheer. Afspraken met andere terreinbeheerders moet verspreiding terugdringen.

Voor invasieve rivierkreeften is nog geen efficiënte beheersmethode beschikbaar. HHSK werkt landelijk en regionaal samen om oplossingsmogelijkheden te onderzoeken. Samen met de STOWA en de Unie van waterschappen werken we aan een landelijke onderzoeksplan waarin de omvang van de schade door kreeften en de mogelijke aanpak en het verkennen of en hoe wet- en regelgeving kan worden aangepast, wordt onderzocht.

Andere partijen bestrijden invasieve soorten die voor HHSK geen probleem zijn. Denk aan knolcyperus, een serieuze plaag voor akkerbouw. HHSK kan verzocht worden mee te werken aan maatregelen om verspreiding te voorkomen. HHSK is voorstander van een gezamenlijke aanpak. In alle gevallen zijn goede afspraken nodig over gewenste maatregelen, de haalbaarheid en acceptabele kosten.

Beleidsuitgangspunten:

- *HHSK werkt samen met andere overheden en terreinbeherende organisaties om (effecten van) invasieve exoten aan te pakken. Het gaat om soorten die verspreidt over meerdere terreinen voorkomen.*
- *HHSK maakt afspraken met andere overheden en terrein beherende organisaties over de signalering, registratie, kostenverdeling en bestrijding van invasieve soorten.*

- *HHSK werkt samen met STOWA, de Unie van waterschappen en andere waterschappen aan het vergroten van kennis en aanpak over invasieve soorten.*
- *HHSK wil graag samenwerken met Provincie Zuid-Holland, NVWA en LNV in aanpak invasieve soorten.*

5.6. Vergroten bewustwording risico's invasieve soorten en preventie

HHSK zet meer in op bewustwording van de risico's van invasieve exoten bij HHSK, de medeoverheden en particulieren. Het gaat dan ook om hun rol en (mede)verantwoordelijkheid in de aanpak daarvan. Wij dragen dit thema actief uit, wijzen op risico's en koppelen dit aan de thema's waterveiligheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Zo kan het thema exotenpreventie meegenomen worden in ander beleid en verschillende programma's en plannen binnen en buiten HHSK.

Drie voorbeelden:

- Voorkomen van verspreiden van exoten via bagger, maaisel of grondverzet.
- Aandacht voor systeemmaatregelen bij (her)inrichtingsplannen die de robuustheid van het watersysteem vergroten en daardoor het vestigen van exoten bemoeilijkt.
- Een communicatiecampagne richting particulieren. Particulieren kunnen een bijdrage leveren door bijvoorbeeld geen exoten "vrij te laten", Japanse duizendknoop niet te maaien of door de vondst van exoten te melden.

Beleidsuitgangspunten:

- *HHSK vergroot bewustwording binnen de eigen organisatie door preventie invasieve exoten in te brengen in verschillend beleid, programma's en plannen.*
- *HHSK werkt voor communicatie over preventie invasieve exoten naar derden actief samen met STOWA, de Unie van waterschappen en de werkgroep Plaagsoorten.*

5.7. Kosten

Wie betaalt de kosten voor het bestrijden of beheren van invasieve exoten die voldoen aan de selectiecriteria? Eenvoudig redenerend liggen de kosten voor bestrijden bij de overheid die wettelijk gezien verantwoordelijk is voor eliminatie of beheersing. Voor de categorie *soorten die nog uitgeroeid kunnen worden* én op de Unielijst staan liggen taak en de kosten duidelijk bij de provincie. Voor soorten die niet uit te roeien zijn is het minder duidelijk. De provincie kan kiezen geen prioriteit aan beheer te geven, terwijl het waterschap beheer juist wel prioriteit geeft. Wie draagt in dat geval de kosten voor het beheer? LNV heeft de uitheemse rivierkreeften als beheersmaatregel ondergebracht in de visserijwet. Beroepsvissers mogen daardoor kreeften vangen. Daarmee is een wettelijke maatregel genomen maar zijn de problemen niet opgelost. Wie draagt de kosten voor verder onderzoek en het vervolg naar maatregelen die negatieve effecten voor doelen van andere beheerders moet helpen oplossen?

HHSK heeft vooral te maken met soorten die niet meer uit te roeien zijn. Onze beheer- en bestrijdingsdoelen komen mogelijk niet overeen met de doelen van de provincie. HHSK gaat in gesprek met de provincie Zuid-Holland over de na te streven doelen, de verdeling van taken en de verdeling van beheerkosten. De kostendiscussie mag niet ten koste gaan van de in deze beleidsuitwerking beschreven gewenste aanpak.

HHSK hanteert het volgende uitgangspunt voor de kosten van bestrijding en beheer van invasieve exoten:

- De provincie draagt de kosten voor eliminatie van nog uit te roeien soorten (de zogenaamde artikel 17 en 19a soorten op de Unielijst)

Voor alle andere soorten die voldoen aan de selectiecriteria (5.1) geldt:

- Als HHSK onderhoudsplichtig is zijn de kosten voor de bestrijding of beheersen voor HHSK.
- Indien naast HHSK ook andere overheden of beheerders onderhoudsplichtig zijn deelt HHSK de kosten naar rato van de onderhoudsplicht met de betreffende beheerder of overheid.
- Voor beheersen van invasieve exoten waarvoor een andere overheid verantwoordelijk is gaat HHSK in gesprek over de na te streven beheersdoelen, de verdeling van taken en de verdeling van beheerskosten.
- Om snelle beslissingen over bestrijding mogelijk te maken sluit HHSK een convenant invasieve exoten af met de betrokken overheden en terreinbeheerders binnen het beheergebied van HHSK.
- HHSK verhaalt geen kosten voor verwijdering op particulieren. De redenen hiervoor zijn genoemd in paragraaf 5.5.

Beleidsuitgangspunten:

- *Kosten voor verwijderen invasieve exoten met een onderhoudsverplichting bij HHSK zijn voor HHSK;*
- *Kosten voor verwijderen van invasieve exoten worden naar rato van (onderhoud)verantwoordelijkheid gedeeld door de betrokken overheden/terreinbeheerders;*
- *HHSK verhaalt geen kosten voor verwijdering op particulieren;*

6. Aanpak invasieve rivierkreeften

Om een effectieve aanpak van invasieve rivierkreeften te kunnen bepalen dienen een aantal vragen beantwoord te worden: waar in ons gebied zitten de invasieve rivierkreeften en in welke dichtheden? Nemen de aantallen kreeften toe of af? Welke effecten hebben de kreeften op het watersysteem, de ecologische waterkwaliteit en de sterkte van oevers en kades? Welke mogelijkheden zijn er om de problemen te verminderen of te voorkomen?

Specifiek voor de aanpak van rivierkreeften past HHSK daarom een strategie langs drie sporen toe:

1. Politiek/juridisch spoor
De huidige wet- regelgeving werkt belemmerend voor monitoring en bestrijding van kreeften (o.a. Visserijwet, Wet Natuurbescherming). We verkennen samen met de Unie van waterschappen of en hoe de wet- en regelgeving aangepast kan worden. Het bestuur zet in op een lobby via de Unie van Waterschappen richting LNV. LNV beschouwt de commerciële bevissing op uitheemse rivierkreeften als een goede beheersmaatregel. De belemmeringen van deze beheersmaatregel voor bestrijding, monitoring en preventie door de waterschappen moet op de agenda van LNV komen.
2. Kennis ontwikkelen
HHSK draagt bij aan het vergroten van fundamentele kennis over vóórkomen (bijvoorbeeld meer robuuste ecosystemen) en bestrijden (o.a. bijdrage STOWA onderzoek) van invasieve rivierkreeften. Zowel door het starten van eigen onderzoek als door bij te dragen aan landelijk onderzoek.
3. Activiteiten in eigen beheergebied
HHSK gaat aan de slag in het eigen beheergebied. Acties die HHSK zelf kan doen en die de komende periode verder worden uitgewerkt: gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden voor afvangen van kreeften door een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse met Waternet, kreeften monitoring, onderzoek preventieve maatregelen Schieland, pilot wegvangen Krimpenerwaard.

7. Implementatie en evaluatie

Implementatie

- HHSK start met het opstellen van actieplannen voor soorten met een hoog risico en of een hoge urgentie en waarvan voldoende bekend is om het probleem te beheersen
- HHSK vervolgt onderzoek naar een mogelijke aanpak van soorten met een hoog risico en/of een hoge urgentie, maar waarvan onvoldoende bekend is om het probleem te beheersen;

Communicatie & samenwerking

- Samen met de afdeling communicatie stellen we een communicatieplan op voor de interne en externe communicatie: door vergroten van de bewustwording van het negatieve effect invasieve exoten willen we het handelen binnen en buiten de organisatie positief te beïnvloeden.

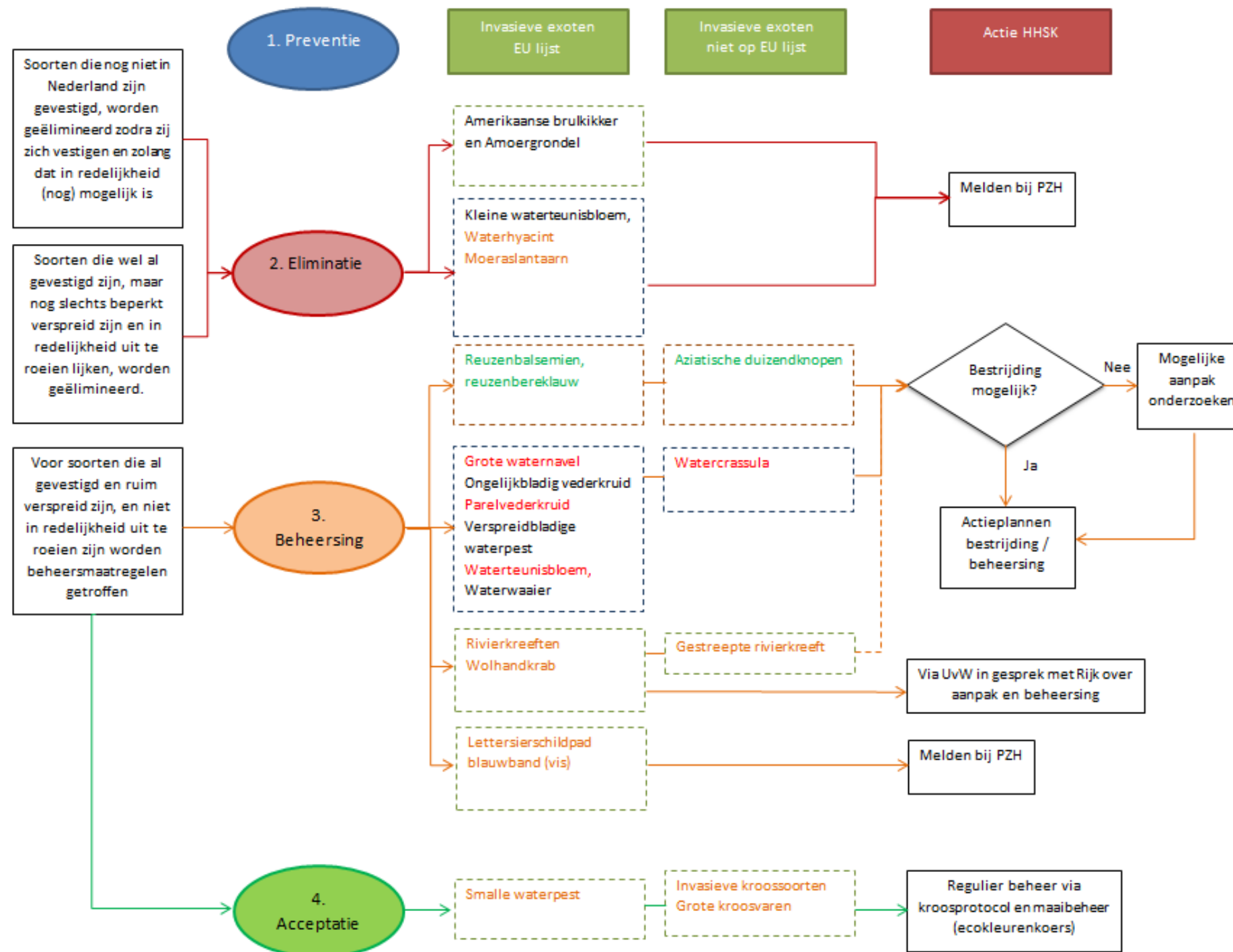
Evaluatie en bijstelling

Met deze beleidsuitwerking willen we negatieve effecten van invasieve exoten zo goed mogelijk voorkomen. Daarbij willen we de kosten voor beheersing zo laag mogelijk houden, werken met de laatste kennis en naar de nieuwste inzichten. Daarbij gaan we actief onderzoeken en bijdragen aan onderzoek naar effectieve beheermethode.

Jaarlijks registeren we de aanwezigheid (soorten, locatie en omvang) en verwijdering (kosten en uren inspanning) van exoten in ons gebied. Daarmee kunnen we de effectiviteit van onze werkwijze evalueren en desgewenst bijstellen.

De provincie Zuid-Holland verwacht in 2021 exotenbeleid opgesteld te hebben. Deze beleidsuitwerking stellen we bij indien het provinciale exotenbeleid daar aanleiding toe biedt.

Bijlage 1. Stroomschema invasieve exoten

Soorten rode tekst: komen voor in beheergebied HHSK en bestrijden we in elk water
 Soorten groene tekst: komt voor en bestrijden we lokaal
 Soorten oranje tekst: komt voor en bestrijden we (nog) niet
 Soorten zwarte tekst: komen (nog) niet voor